APTEEKIT MURROKSESSA

RATKAISUJA TULEVAISUUTEEN

SISÄLTÖ

ESIPUHE ... 3
APTEEKIN TEHTÄVÄ TERVEYDENHUOLLOSSA ... 4
APTEEKKITALOUDEN NOPEA MUUTOS ... 4
KEHITETÄÄN APTEEKKILUPAJÄRJESTELMÄÄ ... 8
VARMISTETAAN FARMASEUTTISEN TYÖVOIMAN RIITTÄVYYS ... 10
SUJUVOITETAAN APTEEKKITYÖTÄ ... 12
KEHITETÄÄN APTEEKKEJA MUUN TERVEYDENHUOLLON TUEKSI ... 14
HYÖDYNNETÄÄN DIGITALISAATIOTA ... 16
PIDETÄÄN ITSEHOITOLÄÄKKEET APTEEKISSA ... 18

APTEEKKIALAN NOPEA MUUTOS

Apteekkien toimintaedellytykset ovat parin viime vuoden aikana heikentyneet nopeasti lääkkeiden hintojen halpenemisen, inflaation, apteekkeihin kohdistuneiden leikkausten ja työvoimapulan vuoksi.

Edellinen hallitus leikkasi apteekeilta 20 miljoonaa euroa tämän vuoden alussa ja päätti ensi vuonna voimaantulevista lisäsäästöistä. Leikkaukset ovat edelleen lisänneet apteekkien välisiä kannattavuuseroja eli polarisaatiota.

Apteekkien työvoimapula on pahentunut, pulaa on etenkin farmaseuteista. Samaan aikaan työmäärä apteekeissa on lisääntynyt reseptimäärän kasvun vuoksi. Apteekke- ja työllistää myös lääkkeiden lisääntyneet saatavuushäiriöt ja monimutkainen lääkekorvausjärjestelmä.

PÄÄMINISTERI PETTERI ORPON hallitus aikoo toteuttaa apteekkiuudistuksen, johon sisältyy useita toimenpiteitä. Hallitus aikoo myös toteuttaa uusia lääkesäästöjä vuodesta 2025 lukien apteekkitaloutta uudistamalla.

Hallitusohjelman mukaan apteekit kytketään nykyistä vahvemmin osaksi terveydenhuoltoa. Apteekit ovat valmiita tarttumaan haasteeseen ja ottamaan uusia tehtäviä, kunhan toimintaedellytykset ovat kunnossa.

Epävakaa maailmanpoliittinen tilanne luo epävarmuutta ja korostaa lääkehuollon huoltovarmuudesta huolehtimisen tärkeyttä. Lääkehuollon huoltovarmuus perustuu pääosin yksityisten apteekkien varaan ja apteekkien alueellisiin lääkevarastoihin. Apteekeille on taattava riittävät toimintaedellytykset toimintavarmuuden ylläpitämiseksi.

TOIMINTAYMPÄRISTÖN NOPEISTA muutoksista huolimatta apteekit ovat onnistuneet perustehtävässään. Kansalaiset ovat tyytyväisiä apteekkeihin ja luottavat apteekin ammattilaisiin. Lääkkeiden saatavuushäiriöistä huolimatta apteekkien toimitusvarmuus on pysynyt korkeana (98 %).

Tämä julkaisu on suunnattu apteekkiuudistuksen valmistelijoille ja päättäjille oikean ja realistisen tilannekuvan hahmottamiseksi. Julkaisu sisältää myös ratkaisuehdotuksia apteekkitalouden uudistamiseksi, työn sujuvoittamiseksi ja apteekkien tilanteen helpottamiseksi.

Helsingissä 29. marraskuuta 2023
Suomen Apteekkariliitto – Finland Apotekareförbund ry

APTEEKIN TEHTÄVÄ TERVEYDENHUOLLOSSA

APTEEKIN TÄRKEIN TEHTÄVÄ on varmistaa lääkkeiden jakelu avohuollossa ja edistää rationaalista, eli vaikuttavaa, turvallista, taloudellista, yhdenvertaista ja laadukasta lääkehoitoa. Apteekki on osa liki jokaisen potilaan hoitopolkua, koska lääke toimitetaan avohuollon apteekista. Apteekissa useimmiten myös asioidaan merkittävästi useammin kuin esimerkiksi lääkärin luona. Näin siksi, että reseptilääke toimitetaan kolmen kuukauden välein, kun taas resepti on useimmiten voimassa kaksi vuotta.

Apteekki on siten luonnollinen toimija seuraamaan ja tukemaan lääkehoitojen onnistumista. Tiedetään, että alle puolet potilaista käyttää pitkäaikaislääkkeitään lääkärin ohjeiden mukaisesti. Apteekilla voisi olla keskeinen rooli edistää potilaiden hoitoon sitoutumista ja oikeaa lääkkeen käyttöä.

Apteekkiverkosto on maankattava, ja apteekkeja on usein sielläkin, mihin muu terveydenhuollon palveluverkosto ei ulotu. Kuitenkin Suomessa on kansainvälisesti vertaillen hyödynnetty apteekkeja melko vähän perusterveydenhuollon tukena. Lääkehoitojen seurantaan ja onnistumiseen kannattaisi panostaa nykyistä enemmän, sillä lääke on tehokas vain oikein käytettynä. Tämä parantaisi lääkehoitojen kustannusvaikuttavuutta ja edistäisi hyvinvointia.

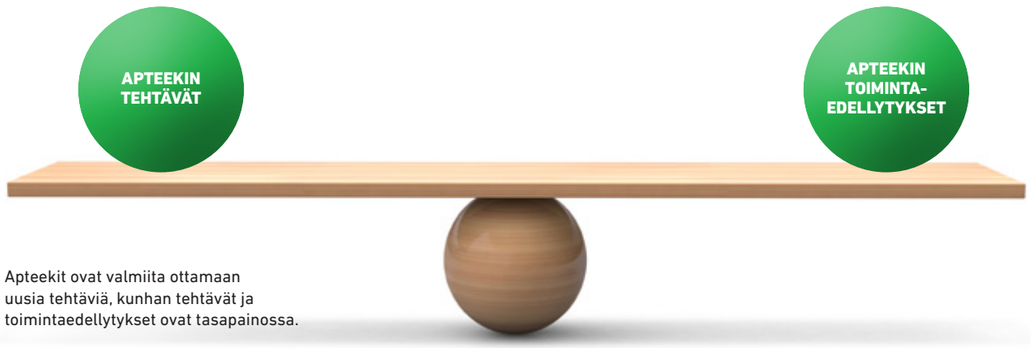

Apteekit ovat valmiita ottamaan uusia tehtäviä, kunhan tehtävät ja toimintaedellytykset ovat tasapainossa.

APTEEKKITALOUDEN NOPEA MUUTOS

LÄÄKE ON USEIMMITEN kustannusvaikuttavin hoitomuoto, joka oikein käytettynä varmistaa terveitä elinvuosia ja työkykyä.

Lääkehoitojen onnistumiseen panostamisen lisäksi tällä hallituskaudella on toteutettava apteekkitalouden kokonaisuudistus, joka hillitsee lääkekorvausmenojen ja julkisen terveydenhuollon menojen kasvua, turvaa apteekkien toimintaedellytykset ja maankattavat lähipalvelut sekä rationaalisen lääkehoidon toteutumisen.

Vuoden 2023 alussa tehdyt lääketaksa- ja apteekkiveromuutokset heikentävät kaikkien apteekkien taloutta. Nettovaikutus apteekeille on noin 20 miljoonaa euroa. Keskimäärin muutokset leikkaavat apteekilta yli 28 000 euroa, enimmillään jopa 100 000 euroa.

Apteekin osuus lääkkeen hinnasta

Apteekin osuus lääkeurosta on pienentynyt koko 2000-luvun ajan.

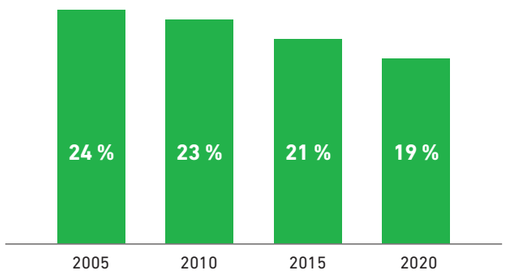

UUDISTUKSESSA HUOMIOTTA JÄI SE, että pienimmät apteekit, jotka eivät maksa apteekkiveroa lainkaan, maksavat lääketaksaleikkauksen kokonaan. Leikkaus kohdentuikin kipeimmin pieniin apteekkeihin sekä apteekkeihin, joilla on pieniä sivuapteekkeja. Lisäksi apteekkien lääkemyynnin rakenne vaihtelee. Ne, joilla on vain vähän kalliiden, tukkuhinnaltaan yli 1 500 euroa maksavien lääkkeiden myyntiä, saivat vain vähän helpotusta reseptilääketaksan leikkaukseen liittyneestä apteekkiveron kevennyksestä.

Ottaen huomioon viime vuosien inflaatiokehitys, farmaseuttisen henkilöstön ja teknisen henkilöstön tälle ja ensi vuodelle tehdyt palkkaratkaisut, vuokrien nousu sekä reseptilääkkeiden hintojen halpeneminen, moni apteekki on jo tällä hetkellä kannattavuuden näkökulmasta vaikeassa tilanteessa.

APTEEKKARILIITON ARVION MUKAAN vaikeuksissa on tällä hetkellä jo noin joka viides apteekki. Näissä apteekeissa apteekkarilla ei ole mahdollista nostaa omasta apteekistaan joko ollenkaan työtuloa tai työtulo jää merkittävästi alle palkkatyössä olevan proviisorin ansiotason. Yksi ongelma liittyy siihen, että apteekkiverotaulukkoa ei ole inflaatiotarkistettu vuoden 2017 jälkeen, jolloin apteekkimaksu muuttui apteekkiveroksi ja apteekkiveron hallinta siirtyi verohallinnolle.

Apteekkariliitto on esittänyt ratkaisuehdotuksena apteekkitalousmallia (s. 6), joka kohtelisi tasapuolisemmin lääkemyynnin rakenteeltaan ja volyymiltaan erilaisia apteekkeja, turvaisi apteekkien toimintaedellytykset ja maankattavat lähipalvelut sekä edesauttaisi rationaalisen lääkehoidon toteutumista.

Hintakehitys 2013–2022

Reseptilääkkeiden kuluttajahinnat ovat laskeneet samaan aikaan kun ruoka ja muut hyödykkeet ovat kallistuneet. Itsehoitolääkkeiden hinnat ovat pysyneen liki ennallaan.

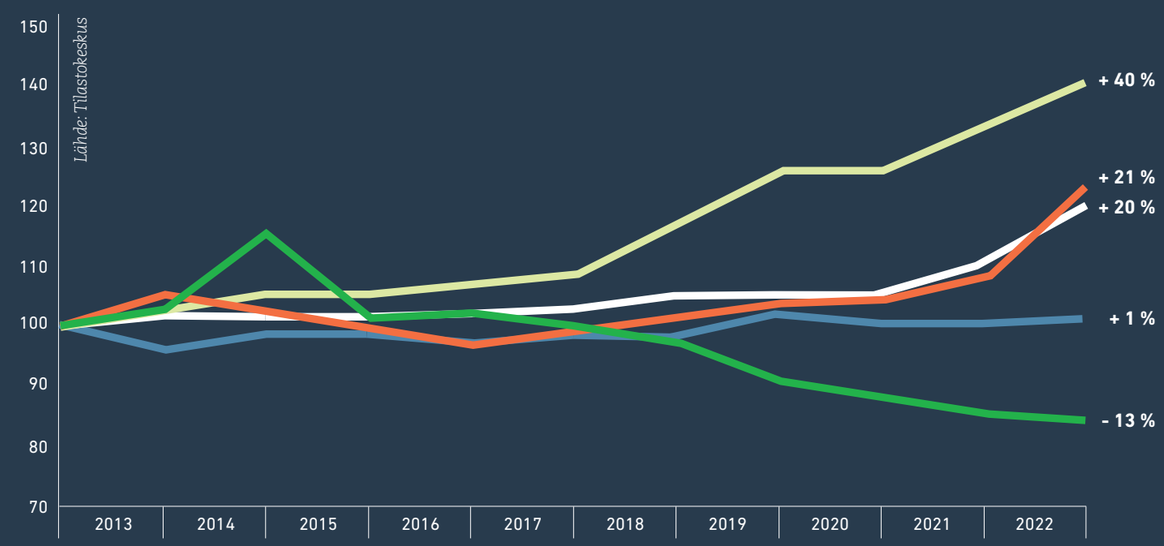

Apteekkariliiton apteekkitalousmalli

1 Toteutetaan apteekkien kustannustehokkuutta lisäävät toimet, joilla on vaikutusta myös julkisen terveydenhuollon kustannuksiin rationaalisen ja turvallisen lääkehoidon toteutumisen sekä ylimääräisten lääkärikäyntien vähentyessä.

2 Muutetaan apteekkiverolakia:

- Muutetaan apteekkiveron perusteeksi lääkemyynnin myyntikate lääkemyynnin liikevaihdon sijaan, ja muutetaan veroprosentteja vastaavasti.
- Tehdään verotaulukon luokkiin inflaatiotarkistus tammikuusta 2017 lokakuuhun 2023 yleisen kustannustason nousua vastaavasti.
- Lasketaan nollaveroluokan rajaksi myyntikatteen minimi, joka takaa apteekin elinkelpoisuuden.
- Apteekkivero voi olla myös negatiivinen (valtion tuki apteekille), mikäli lääkemyynnin myyntikate jää alle kannattavuusminimin.
- Turvataan valtion verokertymä lisäämällä kaksi uutta veroluokkaa verotaulukon yläpäähän.
- Muutetaan sivuapteekkivähennyksen laskentamallia siten, että pienten sivuapteekkien pitämiseen on riittävät kannusteet kaikenkokoisille apteekeille. Näin turvataan harva-alueiden, joissa apteekki on usein ainoa terveyspalvelu, apteekkipalvelut myös jatkossa. Apteekkivero voi olla myös negatiivinen, mikäli sivuapteekin kannattavuus uhkaa pääapteekin kannattavuutta.

3 Vasta, kun kohdat 1 ja 2 on toteutettu, voidaan tarkastella edellytyksiä lääketaksamuutoksille tai muille lääkesäästöille.

Annetaan apteekeille oikeus palauttaa lääke lääketukkuun, jos potilas ei haekaan varaamaansa lääkettä.

HALLITUS AIKOO SALLIA joidenkin itsehoitolääkkeiden myynnin myös muualla kuin apteekeissa lääkeviranomaisen arvioinnin pohjalta. Päätöksiä tehtäessä on otettava huomioon myös, että itsehoitolääkkeiden myynti apteekeissa turvaa reseptilääkkeiden saatavuutta ja apteekkipalveluiden saavutettavuutta, sillä itsehoitolääkkeillä on niiden myyntiosuutta suurempi merkitys apteekin taloudelle. Jos itsehoitolääkkeiden myynnistä 30 prosenttia siirtyisi pois apteekeista, lähes joka kolmas apteekkari jäisi alle proviisorin ansiotason ja kannuste yrittäjäksi ryhtymiselle häviäisi.

Lääkeyritykset ovat asettaneet ison osan kalliista lääkkeistä palautuskieltoisiksi. Jos apteekki tilaa huippukalliin lääkkeen asiakkaalle, joka ei lääkettä haekaan, ei apteekki voi palauttaa lääkettä lääketukkuun, vaan lääke jää apteekin tappioksi. Lääkkeiden palautuskiellot kasvattavat apteekkien riskiä ja kustannuksia ja heikentävät lääkkeiden saatavuutta. Apteekin varastoon vanhentuvista lääkkeistä aiheutuu kustannusten lisäksi ylimääräistä lääkejätettä. Apteekkien oikeus palauttaa lääke lääketukkuun tulisi kirjata lääkelakiin.

APTEEKKIEN JA KELAN VÄLISEN suorakorvaussopimuksen ansiosta asiakas maksaa apteekissa korvattavasta lääkkeestään ainoastaan omavastuuosuuden, joka on keskimäärin kolmannes lääkkeen hinnasta. Loppuosan lääkkeen hinnasta Kela tilittää apteekille seuraavan kalenterikuukauden 12. päivä.

Apteekki saa siis kuukauden ensimmäinen päivä toimittamastaan lääkkeestä korvausosuuden takaisin vasta lähes 1,5 kuukauden kuluttua. Tilannetta kohtuullistetaan ennakkomaksumenettelyllä, mikä sekin tuo oman monimutkaisuutensa Kelan ja apteekkien väliseen rahaliikenteeseen.

Apteekkien kassavirran tasoittamiseksi ja rahoitustarpeen keventämiseksi tilitysmenettely on uudistettava. Menettelyn uudistamiseksi on neuvoteltu malli, jossa korvausosuus maksettaisiin apteekille muutaman päivän viiveellä. Uudistuksen toimeenpanoa on kiirehdittävä.

Siirrytään nykyisestä Kelan apteekkitilitysmallista reaaliaikaiseen tilitykseen.

Kehitetään apteekkilupajärjestelmää hallitusti, huomioidaan lupajärjestelmän uudistusten valmistelussa kokonaisuus ja arvioidaan uudistusten vaikutukset lääkkeiden käyttäjille, veronmaksajille, valtiolle ja apteekeille.

KEHITETÄÄN APTEEKKILUPAJÄRJESTELMÄÄ

APTEEKKILUPAJÄRJESTELMÄ HERÄTTÄÄ aika ajoin vilkasta keskustelua julkisuudessa. Lupajärjestelmä on kokonaisuus, joka koostuu neljästä peruspilarista: apteekin proviisoriomistuksesta, lääketaksa-apteekkiverokokonaisuudesta, kaikkien lääkkeiden apteekkijakelusta sekä apteekkien sijainnin ohjauksesta.

Apteekkilupajärjestelmä varmistaa lääkehuollon tavoitteita: lääkehoitojen onnistumista, lääkitysturvallisuutta sekä lääkkeiden saatavuutta ja apteekkipalveluiden saavutettavuutta.

Kullakin pilarilla on oma tarkoituksensa, mutta koska järjestelmä on kokonaisuus, on lupajärjestelmään tehdyillä muutoksilla keskinäisiä heijastusvaikutuksia. Siksi on tärkeää, että muutoksia tarkastellaan osana kokonaisuutta, ja että niiden vaikutuksia arvioidaan sekä lääkkeen käyttäjän, veronmaksajan, valtion ja apteekin näkökulmista.

Vaikka muutoksilla on useita keskinäisvaikutuksia, se ei tarkoita sitä, etteikö apteekkilupajärjestelmää voida kehittää. Esimerkki viime vuosien muutoksista on Fimean päätökset lisätä apteekkien lukumäärää ja samassa yhteydessä yhdistää apteekkien sijaintialueita suurissakin kaupungeissa. Esimerkiksi Helsingissä ja Espoossa on kummassakin vain kaksi apteekkialuetta: toisen muodostaa sairaala-alue (Jorvi ja Meilahti) ja toinen alue käsittää koko muun kaupungin.

Sijaintialueiden yhdistäminen on johtanut apteekkien sijaintipaikkojen muutoksiin. Joissakin kaupungeissa apteekit ovat sijaintialuerajojen poistamisen jälkeen keskittyneet, ja joissain toisissa siirtyneet kokonaan esimerkiksi kaupunkien keskusta-alueiden ulkopuolelle.

SIJAINTIALUERAJOJEN POISTO on osoittanut hyvin, että sääntelyn muutoksilla luodaan apteekeille kannusteita toimia tietyllä tavalla. Toisaalta muutokset ovat osoittaneet sen, että sijainnin sääntelylle on jatkossakin perusteensa, jotta apteekkipalveluita on saatavilla kaikkialla Suomessa.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on laajat kirjaukset apteekkilupajärjestelmään liittyvistä uudistuksista. Ehdotukset ovat osin keskenään ristiriitaisia, ja niiden mahdollinen valmistelu tulee toteuttaa huomioiden vaikutukset lääkehuollon kokonaisuuteen.

Apteekkitoimipisteiden määrä 2017–2023

Vuosi	Vuoden alussa
2017	810
2018	812
2019	815
2020	819
2021	819
2022	822
2023	827

Fimea on perustanut viime vuosina yli 40 uutta apteekkia. Osa niistä on jo avattu ja osa avautuu lähitulevaisuudessa.

Reseptit/ farmaseuttinen työntekijä*

2018	12 027
2019	12 465
2020	11 999
2021	13 096
2022	13 977**

* apteekkari, proviisori tai farmaseutti
**arvio

VARMISTETAAN FARMASEUTTISEN TYÖVOIMAN RIITTÄVYYS

APTEEKKIEN TYÖVOIMATILANNE on huolestuttava. Farmaseuttisen henkilöstön tarve on lisääntynyt mm. uusien apteekkien perustamisen ja reseptimäärän lisääntymisen vuoksi. Vaikka farmaseuttisen työvoiman tarve on lisääntynyt apteekeissa, farmaseuttisen henkilökunnan määrä on vähentynyt.

Syynä apteekkien farmaseuttipulaan on ensisijaisesti farmaseuttien entistä laajempi hyödyntäminen julkisessa terveydenhuollossa. Farmaseutteja on rekrytoitu tukemaan turvallisen lääkehoidon toteutumista, jotta hoitajat voivat keskittyä hoitotyöhön. Lisääntynyt arvostus ja kysyntä farmaseuttista osaamista kohtaan on hienoa, mutta tilanne on johtanut siihen, että apteekeissa on yhä paheneva pula farmaseuteista sekä haja-asutusalueilla että isoissa kaupungeissa.

Farmaseuttisen henkilöstön saatavuus on heikentynyt nopeasti viime vuosina. Apteekkariliiton kyselyn (2023) mukaan farmaseuttisesta työvoimasta on ollut pulaa viimeisen vuoden aikana lähes 70 prosentissa apteekeista. Joka neljäs apteekki on joutunut supistamaan aukioloaikojaan farmaseuttipulan vuoksi. Kolmasosa apteekkareista ei ole pystynyt pitämään lainkaan vuosilomaa tänä vuonna.

Varmistetaan apteekkien farmaseuttisen työvoiman riittävyys ja huomioidaan työvoiman saatavuutta koskevien hallitusohjelmakirjausten toimeenpanossa, että sote-alan työntekijäpula koskee myös apteekkeja.

FARMASEUTTIPULAN HELPOTTAMINEN edellyttää sekä yhteiskunnallisia ratkaisuja että alan sisäisiä toimenpiteitä. Farmaseuttisen työn sisältöä on järkevöitettävä sääntelyä muuttamalla siten, että farmasian ammattilaiset saavat käyttää osaamistaan laajemmin ja täysimääräisesti.

Koulutusmäärät pitää suhteuttaa työvoimatarpeeseen ja sisäänottokriteerien ja -väylien tulee olla sellaiset, että alalle hakeutuu apteekkityöhön motivoituneita opiskelijoita. Myös koulutuksen sisällön pitää vastata työelämän tarpeisiin. Alan omien toimijoiden on kiinnitettävä erityistä huomiota työn houkuttelevuuteen vaikuttaviin tekijöihin, kuten työn mielekkyyteen ja johtamiskäytäntöihin.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus haluaa ratkaista hyvinvointiyhteiskunnan palveluiden saatavuutta uhkaavan sote-henkilöstövajeen. Hallitusohjelmaan on kirjattu koulutusmäärien ja aloituspaikkojen lisääminen erityisesti aloilla ja alueilla, joilla on suurin työvoimapula. Lisäksi hallitus selvittää toimenpiteitä alan opiskelijoiden ja eläkkeellä olevien kannustamiseksi osa- tai kokoaikaiseen työhön sosiaali- ja terveysaloilla.

Sote- ja pelastusalan henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden turvaamiseksi käynnistetään myös Hyvän työn ohjelma, joka sisältää strategisessa tiekartassa 2022–2027 ehdotettuja toimenpiteitä.

Ohjelmassa ja toimenpiteiden valmistelussa on huomioitava, että sote-alan työntekijäpula koskee myös apteekkeja.

Puretaan tarpeetonta lääkkeen toimittamiseen liittyvää normitusta ja sujuvoitetaan apteekin työtä mm. laajentamalla apteekkien lääkevaihto-oikeuksia. Hyödynnetään farmasian ammattilaisten osaamista ja parannetaan apteekkitoiminnan kustannustehokkuutta.

SUJUVOITETAAN APTEEKKITYÖTÄ

LÄÄKKEEN TOIMITTAMISPROSESSI on muuttunut merkittävästi vuosikymmenessä. Muutoksia ovat aiheuttaneet muun muassa lääkekorvausjärjestelmään tehdyt säästöt, lääkkeiden hintakilpailun edistäminen, lääkkeiden saatavuushäiriöt ja perusterveydenhuollon kriisi. Yhä useammin apteekeissa työskentelevien farmasian ammattilaisten aika kuluu lääkeneuvonnan ja lääkehoidon ongelmien ratkomisen sijasta lääkevalmisteen valintaan liittyvään, muutamien senttien hintaerojen ja suorakorvausehtojen setvimiseen. Hoidolliselle keskustelulle jää yhä vähemmän aikaa.

Tiukka lainsäädäntö asettaa apteekeissa työskentelevien farmasian ammattilaisten osaamisen hyödyntämiselle monia rajoituksia. Jos lääkäri on esimerkiksi määrännyt potilaalle kerta-annospipetissä annettavia silmätippoja, mutta huonosormiselle potilaalle silmätippapullon käyttö olisi helpompaa, apteekki ei voi sitä toimittaa, vaikka apteekissa olisi siihen täysi osaaminen. Apteekista ei myöskään voida toimittaa 30 gramman voidetuubin sijaan 50 gramman voidetuubia lääkäriltä kysymättä silloinkaan, kun 30 gramman voidetuubia ei ole lääketukusta saatavilla. Tarpeettomat yhteydenotot kuormittavat lääkäreitä ja apteekkeja.

Korkeasti koulutetuilla farmasian ammattilaisilla olisi osaaminen ja tieto tehdä edellä kuvattuja lääkevaihtoja lääkitysturvallisuuden vaarantumatta. Tämä säästäisi niin lääkärien kuin apteekkienkin työaikaa ja sujuvoittaisi lääkehoitojen toteutumista. Lääkkeiden saatavuushäiriöiden lisääntyessä lainsäädännön kankeus maksaa yhteiskunnalle koko ajan enemmän.

Hallitusohjelmassa on kirjaus reseptilääkkeiden toimittamisen selkeyttämisestä. Jotta lääkehoidoista tulisi sujuvampia ja terveydenhuollossa vältyttäisiin turhalta työltä, farmaseuttinen osaaminen on otettava huomattavasti laajempaan käyttöön.

Apteekkien lääkevaihto-oikeuksia tulisi laajentaa. Tämä toisi terveydenhuoltoon kustannustehokkuutta ja säästäisi lääkäreitä ja apteekkeja turhalta työltä. Lääkelakia pitää muuttaa siten, että apteekeissa olisi oikeus vaihtaa lääkevalmisteen pakkauskokoa, lääkemuotoa, kappalemäärää ja vahvuutta vastaavaan toiseen lääkevalmisteeseen, kunhan lääkärin määräämä lääkeaine, annostus ja hoidon kesto eivät muutu. Apteekkien työn sujuvoittamisesta olisi suuri hyöty erityisesti nyt, kun lääkkeiden saatavuushäiriöt ovat yleistyneet.

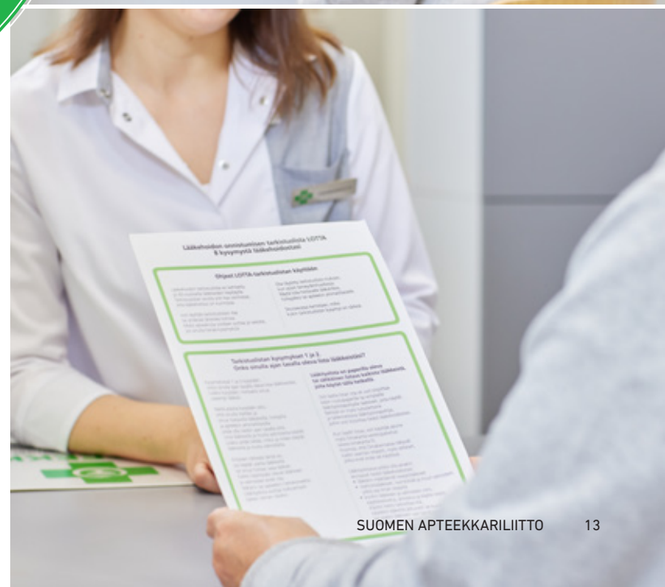

KEHITETÄÄN APTEEKKEJA MUUN TERVEYDENHUOLLON TUEKSI

HALLITUSOHJELMAN MUKAAN sosiaali- ja terveyspalveluita on uudistettava ja palvelujärjestelmän vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta parannettava. Hallitusohjelman tavoitteena on painopisteen siirto korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea, apua ja ennaltaehkäisyä.

Hallitusohjelmassa tunnistetaan apteekkien rooli osana terveydenhuoltojärjestelmää ja apteekkien suuri merkitys potilaan onnistuneen lääkehoidon toteutumisessa. Apteekkien henkilöstön osaamista on päätetty hyödyntää entistä enemmän osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Hallitusohjelman mukaan selvitetään myös mahdollisuudet laajentaa apteekkien toimintaa esimerkiksi rokotuksiin tai muihin matalan kynnyksen terveyspalveluihin.

Apteekkien prioriteettina tulee kuitenkin olla lääkehoidon ongelmien tunnistaminen sekä lääkehoidon seuranta ja onnistumisen varmistaminen.

Apteekeilla olisi potentiaalia keventää terveydenhuollon kuormitusta. Apteekkariliitto ehdotti sosiaali- ja terveysministeriölle syyskuussa 2023, että se perustaisi työryhmän selvittämään, miten apteekkeja voisi hyödyntää nykyistä laajemmin hyvinvointialueiden tukena. Ministeriön, hyvinvointialueiden ja apteekkien yhteisen työryhmän toimeksiantona olisi laatia esitys siitä, miten lääkehoito ja apteekit voitaisiin integroida tiiviiksi osaksi hyvinvointialueiden hoito- ja palveluprosesseja.

APTEEKKIEN YLI 800 TOIMIPISTEEN ja 5 500 farmasian ammattilaisen verkosto on toistaiseksi ollut alihyödynnetty resurssi. Apteekeilla olisi mahdollisuus keventää perusterveydenhuollon kuormitusta muun muassa auttamalla palveluiden tuottamisessa ja vahvistamalla alueellista terveyspalveluverkostoa.

Tämä edellyttää, että apteekkien taloudelliset toimintaedellytykset ja työvoiman saatavuus ovat kunnossa.

Suomessa on maankattava apteekkiverkosto, ja apteekkeja on lähes jokaisessa kunnassa. Jos paikkakunnan terveysasema lopetetaan, ainakin osa apteekeista voisi tarjota tilat esimerkiksi rokotusten järjestämiseen tai laboratorionäytteiden ottamiseen. Apteekissa voi toimia myös erillinen Terveyspiste, josta asukkaat voivat saada matalan kynnyksen terveyspalveluita.

Työryhmän perustaminen olisi tarpeellista, jotta parhaat käytännöt tunnistettaisiin ja apteekkien ja hyvinvointialueiden yhteistyölle saataisiin luotua yhtenäiset käytännöt.

Perustetaan työryhmä selvittämään, miten apteekkeja voisi hyödyntää nykyistä laajemmin hyvinvointialueiden tukena. Luodaan yhteistyölle valtakunnalliset toimintamallit.

HYÖDYNNETÄÄN DIGITALISAATIOTA

SUOMALAISET APTEEKIT ovat pitkälle digitalisoituneita. Lääkkeet toimitetaan sähköisellä reseptillä, apteekkien varastoautomaatit ja -robotit hoitavat pääosin apteekin sisäisen logistiikan ja tilaus- ja maksutapahtumat käsitellään sähköisesti. Ilman digitaalisia järjestelmiä nykyapteekki ei voi toimia ja palvella laadukkaasti asiakkaitaan.

Etäpalvelut ja digitaaliset ratkaisut monipuolistavat asiakkaiden mahdollisuuksia hankkia lääkkeitä ja osallistua lääkehoitonsa toteutukseen. Ne muovaavat yhteydenpitoa apteekkiin, hoitavaan lääkäriin ja muihin hoidon toteuttajiin. Verkkoapteekkien käyttö lisääntyi koronapandemian vauhdittamana, mutta varsinaista verkkoapteekkiasioinnin läpimurtoa ei Suomessa ole vielä tapahtunut. Suomessa toimii yli 200 verkkoapteekkia, mutta niiden osuus apteekkien myynnistä on vain muutaman prosentin luokkaa.

Suomalaista verkkoapteekkitoimintaa kannattaa kehittää vastaamaan kuluttajien tarpeisiin niin, että samalla huolehditaan maankattavasta lähiapteekkiverkostosta sekä lääkeneuvonnan ja asiakaspalvelun saatavuudesta. Lääke tarvitaan usein akuuttitarpeeseen, siksi lääkkeitä on oltava saatavissa myös läheltä.

Kehitetään verkkoapteekkitoimintaa vastaamaan kuluttajien tarpeisiin ja varmistetaan samalla maankattavan lähiapteekkiverkoston säilyminen. Mahdollistetaan lähiapteekkien keskinäinen yhteistyö asiakaspalvelussa ja lääkeneuvonnassa sekä asiakkaan reseptitietojen näkyminen verkkoapteekissa.

HARVAAN ASUTTU MAA, pitkät etäisyydet ja vaihtelevat lämpötilat ovat haasteellisia lääkelogistiikalle. Logistiikan toteutuksessa kannattaa hyödyntää lähiapteekkiverkostoa. Verkkoapteekkien ja lähipalvelun parhaat puolet kannattaa yhdistää mahdollistamalla nykyistä tiiviimpi yhteistyö lähiapteekkien kesken. Asiakkaan verkon kautta tilaama lääke voitaisiin toimittaa hänen toivomaansa paikkaan ja laadukas lääkeneuvonta turvattaisiin henkilökohtaisena palveluna etäältä asiakkaan asiointihetkenä avoimesta ja vapaana olevasta apteekista tai apteekkien yhteistyönä järjestämästä keskitetystä asiakaspalvelusta.

Nykyinen lainsäädäntö estää asiakkaiden omien reseptitietojen näkymisen verkkoapteekissa. Tämä tulisi jatkossa mahdollistaa verkkoasioinnin sujuvoittamiseksi ja asiakaskokemuksen parantamiseksi. Kanta-järjestelmän kehittämisresursseja tulisi ohjata myös verkkoapteekkitoiminnan edistämiseen.

PIDETÄÄN ITSEHOITO-LÄÄKKEET APTEEKISSA

Huolehditaan lääkitysturvallisuudesta ja maankattavasta apteekkien lähipalveluverkostosta pitämällä itsehoitolääkkeet apteekeissa.

HALLITUSOHJELMASSA ON KIRJAUS joidenkin yleisesti käytettyjen itsehoitolääkkeiden myynnin vapauttamisesta myös muualla kuin apteekeissa myytäviksi. Vapautus on tarkoitus tehdä lääkitysturvallisuusviranomaisen selvityksen pohjalta harkitusti, lääke- ja lääkitysturvallisuus varmistaen.

Turvallinen itsehoitolääkkeen käyttö edellyttää, että itsehoitolääke valitaan ja käytetään oikein. Itsehoitolääkkeen myynti ruokakaupassa ei tue rationaalista lääkehoitoa, sillä lääkevalintaa ei tällöin ohjaa asiakkaan tarve, vaan kaupan myyntivalikoima.

Itsehoitolääkkeiden myynti tulisi siksi säilyttää apteekeissa. Apteekkitoiminnan ensisijainen tavoite on varmistaa, että suomalaiset valitsevat oikean lääkehoidon ja käyttävät lääkkeitä oikein, ja että lääkärin määräämät lääkehoidot toteutuvat optimaalisesti. Apteekki ei vain jakele tai myy lääkkeitä.

LÄÄKE EI OLE VERRATTAVISSA muihin kulutushyödykkeisiin. Kesäkuussa 2023 päivitetty itselääkityksen Käypä hoito -suosituskin korostaa, että itsehoitolääkkeillä voi olla haittavaikutuksia tai yhteisvaikutuksia muiden samanaikaisesti käytettyjen lääkkeiden kanssa.

Esimeriksi tulehduskipulääkkeet voivat olla haitallisia yhdessä verenohennuslääkkeiden kanssa, sillä yhdistelmä voi johtaa liialliseen veren ohentumiseen, josta voi aiheutua sisäisiä verenvuotoja. Itselääkityksen yhteydessä on otettava huomioon sairaudet, käytössä olevat lääkitykset ja muut itsehoidossa käytettävät tuotteet.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden antamalla neuvonnalla on siksi tärkeä merkitys lääkehoidon onnistumisessa ja hoitoon sitoutumisessa. Apteekeissa tarkistetaan itsehoitolääkkeen sopivuus muiden lääkkeiden ja sairauksien kanssa ja asiakas osataan ohjata tarvittaessa lääkäriin itsehoitolääkkeen myynnin sijasta. Ihmisillä on itsehoitolääkkeistä myös paljon virheellisiä käsityksiä, joita apteekeissa oiotaan.

Itsehoitolääkkeiden saatavuuden lisääminen johtaisi niiden myynnin lisääntymiseen. Kun kyse on lääkkeistä, tämä ei palvele yhteiskunnan eikä lääkkeen käyttäjän etua.

Itsehoitolääkkeiden apteekkimyynti turvaa myös reseptilääkkeiden saatavuutta ja apteekkipalveluiden saavutettavuutta, sillä itsehoitolääkkeillä on niiden myyntiosuutta suurempi merkitys apteekin taloudelle.

APTEEKKI

Auttaa lähelläsi.

Painotuotteet 4041-0619

PEFC/02-31-151

TEHTY SUOMESSA
MADE IN FINLAND

SUOMEN APTEEKKARILIITTO – FINLANDS APOTEKAREFÖRBUND RY

ELIMÄENKATU 5, 00510 HELSINKI | 010 6801 400 | INFO@APTEEKKARILIITTO.FI | WWW.APTEEKKARILIITTO.FI

Teksti: Suomen Apteekkariliitto | Ulkoasu: Tmi Laura Vanhapelto | Painettu 11/2023 PunaMusta Oy, painos 400 kpl